

Provedba FEAD-a u Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020. - studija slučaja društava Hrvatskog Crvenog križa

Sočev, Adela

Professional thesis / Završni specijalistički

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:367122>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-22**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij Prilagodba Europskoj uniji:
upravljanje projektima i korištenje fondova i programa EU

Adela Sočev

Provedba FEAD-a u Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020. – studija
slučaja društava Hrvatskog Crvenog križa

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2022.

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij Prilagodba Europskoj uniji:
upravljanje projektima i korištenje fondova i programa EU

Provedba FEAD-a u Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020. – studija
slučaja društava Hrvatskog Crvenog križa

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: izv.prof.dr.sc. Igor Vidačak

Studentica: Adela Sočev

Zagreb, lipanj 2022.

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad „Provedba FEAD-a u Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014. – 2020. godine – studija slučaja društava Hrvatskog Crvenog križa“, koji sam predala na ocjenu mentoru izv. prof. dr. sc. Igoru Vidačku, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu.

Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16.-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Adela Sočev

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Ciljevi i evolucija programa FEAD na razini EU.....	3
3. Fond europske pomoći za najpotrebitije u Hrvatskoj	5
4. Uloga organizacija civilnog društva u provedbi FEAD-a.....	7
4.1. Načelo partnerstva i važan doprinos organizacija civilnog društva	7
4.2. Važnost volonterskog rada u FEAD projektima	8
5. Hrvatski Crveni križ kao partner u provedbi FEAD-a	9
5.1. Ustroj i način rada HCK.....	9
5.2. Organizacija volonterskog rada u HCK.....	10
6. Uloga HCK u provedbi FEAD-a	11
7. Doprinos FEAD-a većoj uključenosti volontera u socijalno-humanitarne aktivnosti HCK.....	14
7.1. Trendovi u broju volontera u HCK.....	14
7.2. Ekonomska vrijednost volonterskog rada i utjecaj FEAD-a.....	15
7.3. Analiza šireg doprinosa volontera u FEAD projektima	17
8. Pokazatelji pružene pomoći depriviranim skupinama	18
8.1. Utjecaj uvjeta javnih poziva na rasprostranjenost pružene pomoći	20
8.2. Pružanje humanitarne pomoći kroz društva Crvenog križa.....	21
8.3. Opseg korisnika	22
9. Regionalna dostupnost socijalne i humanitarne pomoći.....	24
9.1. Izazovi kontinuiteta i ujednačenost pružene pomoći	26
9.2. Izazovi u provedbi ugovorenih projekata i podmirivanju potreba korisnika	28
10. Utjecaj FEAD-a na unaprjeđenje ljudskih resursa u društvima Crvenog križa.....	29
11. Budućnost pomoći za ublažavanje siromaštva	30
12. Zaključak	32
Literatura:.....	34
Prilozi:	37
Sažetak.....	38

Popis ilustracija

Tablica 1: Provedba FEAD-a u Hrvatskoj 2014.-2020.....	6
Tablica 2: Ugovoreni projekti i vrijednost dodijeljenih sredstava iz FEAD-a.....	13
Tablica 3: Kretanje broj volontera i sudjelovanje u socijalno-humanitarnim programima.....	14
Tablica 4: Vrijednost volonterskog rada u društvima Crvenog križa.....	16
Tablica 5: Pokazatelji podijeljene hrane i osnovne materijalne pomoći.....	19
Tablica 6: Pružena humanitarna pomoć preko društava Crvenog križa.....	22

1. Uvod

Ovim radom analizira se provedba Fonda europske pomoći za najpotrebitije (FEAD) u Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine s naglaskom na ulogu i doprinos društava Hrvatskog Crvenog križa (HCK). Cilj FEAD-a je osigurati pomoć u hrani i/ili materijalnu pomoć osobama u riziku od siromaštva u državama članicama Europske unije (EU). Republika Hrvatska (RH) je stupanjem na snagu Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije, kojom je uspostavljen FEAD, dobila na raspolaganje 36,6 milijuna eura bespovratnih sredstava iz ovog europskog fonda. Donošenjem Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti RH je postavila cilj „Smanjenje broja siromašnih osoba za 150.000“, a FEAD je bio jedan od alata dodatne pomoći nacionalnim programima jer je pomoć trebala biti dostupna većem broju korisnika. Još uvijek nema dovoljno analiza o tome u kojoj je mjeri tijekom sedmogodišnjeg razdoblja provedbe FEAD-a, kroz tri faze, ublaženo siromaštvo u odnosu na utvrđene službene pokazatelje. Općenito se smatra da u prvoj financijskog perspektivi, nakon ulaska Hrvatske u EU, provedba FEAD-a nije dala očekivane rezultate ponajprije zbog uvjeta javnih natječaja putem kojih su dodjeljivana sredstva ne uzimajući u obzir ravnomjernu regionalnu pokrivenost teritorija RH.

Jedan od ključnih mehanizama djelotvorne provedbe FEAD-a je suradnja s organizacijama civilnog društva kao ključnim partnerima u ostvarivanju ciljeva ovog Fonda. Iako se očekivalo da će partnerski angažman organizacija civilnog društva u provedbi FEAD-a imati značajne pozitivne učinke na podizanje njihovih kapaciteta, ne postoje još istraživanja koja bi potvrdila takva očekivanja, a interes akademskih i stručnih krugova za tu temu je još uvijek nizak. Stoga je cilj ovog istraživanja dati doprinos boljem razumijevanju uloge organizacija civilnog društva u provedbi ovog važnog europskog fonda usmjerenog ostvarivanju strateških ciljeva RH u području borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Kao studija slučaja u ovome radu odabrana su društva HCK na čijem je primjeru moguće sagledati ulogu i učinke FEAD-a na razvoj partnerskih organizacija civilnog društva, regionalnu rasprostranjenost pružene pomoći te doprinos ukupnoj provedbi FEAD-a. U Republici Hrvatskoj djeluje 131 organizacija društava Crvenog križa te je većina njih imala aktivnu ulogu u provedbi FEAD-a. Regionalna rasprostranjenost pružene pomoći vezana je uz uvjete i kriterije javnih poziva koje je raspisivalo upravljačko tijelo, a posebno je relevantna u kontekstu neuspjeha trećeg javnog poziva iz FEAD-a u okviru kojeg je pet nositelja/partnerskih organizacija raskinulo ugovore o dodjeli bespovratnih sredstava vrijedne 19,55 milijuna kuna.

Istraživačko pitanje ovog rada je kako je FEAD utjecao na razvoj društava Hrvatskog Crvenog križa. Metodologija mjerenja utjecaja na razvoj društava Crvenog križa mjerit će se u odnosu na tri razine - opseg korisnika kojima je pružena pomoć, broj volontera koji su uključeni u pružanje humanitarne pomoći i unaprjeđenje ljudskih resursa.

Analiza doprinosa FEAD-a razvoju volonterskog rada je dodana vrijednost ovog istraživanja s obzirom na to da je taj aspekt FEAD-a dosad bio potpuno zanemaren u svim službenim dokumentima. Volontiranje, koje je dobrovoljno ulaganje vremena, znanja, vještina za dobrobit zajednice, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade, neizostavni je dio provedbe FEAD-a jer su brojni volonteri bili uključeni u podjelu pomoći osobama u riziku od siromaštva. Razlog tome je što raspoloživa sredstva u sklopu programa FEAD-a nisu bila dovoljna za dodatna zapošljavanja. S obzirom na to da volonterski sati također imaju ekonomsku vrijednost, radom će se istražiti koliko su volonteri pridonijeli cjelokupnoj provedbi FEAD-a na primjeru društava HCK.

Polazna teza ovog rada je da su društva HCK postigla napredak u pogledu razvoja ljudskih resursa i mobilizacije volontera, ali da nije postignut zadovoljavajući obuhvat korisnika, odnosno regionalna zastupljenost pružene pomoći iz FEAD-a.

Istraživanje se temelji na prikupljenim službenim podacima Europske komisije, Fonda europske pomoći za najpotrebitije, Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Europskih strukturnih i investicijskih fondova te izvješća i dokumenata Hrvatskog Crvenog križa i lokalnih društava Crvenog križa kao i drugih relevantnih dionika. Za potrebe dubljeg sagledavanja učinaka FEAD-a na razvoj HCK, korištena je kvalitativna metoda istraživanja, odnosno metoda polu-strukturiranih intervjuja pomoću kojih je istražen značaj FEAD-a na rad i razvoj društava Hrvatskog Crvenog križa. U polu-strukturiranim intervjuima korišten je namjerni, ekspertni uzorak te je sudjelovalo pet zaposlenika različitih društava Crvenog križa koji su imali aktivnu ulogu u provođenju ugovorenih projekata. Njima su prilikom istraživanja postavljena identična pitanja, s potpitanjima.

U prvom dijelu rada prikazani su ciljevi i evolucija programa FEAD na razini EU. Zatim se analizira važnost uspostave kao i provedba FEAD-a u RH kroz proteklo razdoblje te brojčani pokazatelji provedbe. Slijedi prikaz sustava društava Crvenog križa u RH i način funkcioniranja. Značajni dio rada odnosi se na temu volontiranja, kako iz europske perspektive tako i njihovo djelovanje u sustavu HCK i doprinos FEAD-u. Obuhvaćena je uloga društava HCK u sedmogodišnjoj provedbi FEAD-a s prednostima i nedostacima fonda te s pozitivnim

i negativnim učincima koje je na rad društava HCK imalo provođenje projekata financiranih iz FEAD-a. Rad se bavi opsegom korisnika koji su bili uključeni kao primatelji pomoći te regionalnom zastupljenošću podjele pomoći kao i ujednačenosti pružene pomoći.

Doprinos ovog rada ogleda se, temeljem postignuća u prethodnoj perspektivi, u preporukama za dizajn budućih javnih poziva u novoj financijskoj perspektivi u kojoj će FEAD biti novi instrument socijalne politike s četiri dosadašnja fonda, među kojima je i FEAD, pod nazivom Europski socijalni fond plus (ESF+).

2. Ciljevi i evolucija programa FEAD na razini EU

Stupanjem na snagu Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije 2014. godine uspostavljen je Fond europske pomoći za najpotrebitije – FEAD čime je za zemlje članice Europske unije od 2014. godine do 2020. godine, osigurano 3,8 milijardi eura. Sredstva su namijenjena za pružanje materijalne pomoći za ublažavanje siromaštva, a u tom razdoblju 13 milijuna osoba u riziku od siromaštva primilo je različite vrste materijalne pomoći, objavljeno je na godišnjoj konferenciji FEAD-a u Briselu u Belgiji 19. listopada 2021. godine te u službenom sažetku s konferencije.¹

Osim 3,8 milijuna eura iz FEAD-a, čime EU osigurava 85 posto sredstava, države članice dodatno osiguravaju 15 posto vlastitih sredstava te ukupna vrijednost Fonda iznosi oko 4,5 milijardi eura. Europska komisija odobrava državama članicama nacionalne programe na temelju kojih mjerodavna tijela svake države odlučuju koju će vrstu pomoći pružati, kao i način na koji će se aktivnosti provoditi. Između dvaju operativnih programa (OP), a to su OP I za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć i OP II za socijalno uključivanje najpotrebitijih osoba, većina država članica, točnije njih 22 od 26, izabrala je OP I. Uz program OP I obavezne popratne mjere u kojima sudjeluju primatelji pomoć, a mjere se odnose na dodatne aktivnosti

¹ Fead Community, First annual conference, Brussels, listopad 2021. Synthesis report, written by IFC, studeni 2021. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, izvor: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&furtherEvents=yes&eventsId=1912&langId=en> – pristupljeno 22.3.2022.

uz podjelu hrane i/ili osnovne materijalne pomoći kako bi se ublažila socijalna isključenost i dodatno osnažile osobe koje primaju pomoć.

Nadležna tijela u državama članicama također mogu izabrati da li će sami nabavljati hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć te u tom slučaju podjelu prepustiti partnerskim organizacijama ili će cijeli posao povjeriti partnerskim organizacijama. Svaka država članica treba odrediti objektivne i transparentne kriterije za izbor partnerskih organizacija, a koje su u pravilu javna tijela ili nevladine organizacije, stoji na službenim stranicama Europske komisije o FEAD-u.²

Europska komisija izvjestila je Europski parlament i Vijeće o postignućima FEAD-a do 2019. godine, a u dokumentu pod nazivom „Sažetak godišnjih izvješća o provedbi operativnih programa sufinanciranih iz Fonda europske pomoći za najpotrebitije u 2019.“³ navodi se kako cilj EU „Smanjenje siromaštva ili socijalne isključenosti“ koji je bio postavljen na najmanje 20 milijuna ljudi do 2020. godine nije postignut jer je krajem 2019. godine broj smanjen tek za deset milijuna ljudi.

Pretpostavka je, navodi se također u spomenutom izvješću, a koje je rađeno za 2019. godinu, da će pandemija koronavirusa koja se pojavila 2020. godine, utjecati na dodatno povećanje siromaštva i socijalne isključenosti. I tu je EU reagirala u 2020. godini stavljanjem na raspolaganje dodatnih sredstava za FEAD u okviru „Investicijske inicijative plus kao odgovor na koronavirus (CRII+)“.

U sažetku Izvješća koji se odnosi na provedbu FEAD-a, Europska komisija navodi kako je financijska provedba u očekivanim razmjerima, odnosno do kraja 2019. godine dodijeljeno je gotovo 3,34 milijardi eura što je 74 posto ukupno predviđenih sredstava i EU i nacionalnog financiranja.

Navodi se i zanimljiv podatak da je među državama u kojima je zabilježeno povećanje broja primatelja pomoći u 2019. godini i Hrvatska i to za 132.675 osoba.

Komisija u svojem izvješću iznosi ocjenu da je „fleksibilnost FEAD-a jedan od glavnih čimbenika njegove djelotvorne i učinkovite provedbe.“ Dodaje se i kako je značajna uloga partnerskih organizacija, a snažna suradnja nacionalnih upravljačkih tijela i partnerskih organizacija pomaže u prevladavanju mnogih prepreka koje se pojavljuju u provedbi FEAD-a.

² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hr&catId=1089> (pristupljeno 10.6.2022.)

³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hr&catId=1089> (pristupljeno 10.6.2022.)

3. Fond europske pomoći za najpotrebitije u Hrvatskoj

Operativnim program za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć za višegodišnje razdoblje od 2014.-2020., Republika Hrvatska definirala je da će se kroz FEAD rješavati materijalna deprivacija nedostatka hrane i nedostatka materijalne pomoći, odnosno da će se osobama u socijalnoj potrebi pružati nefinancijska pomoć u vidu prehrambenih ili higijenskih artikala, školske opreme i pribora i slično, a sve u cilju kako bi se socijalnom uključenosti pridonijelo smanjenju siromaštva, a posebice težih oblika poput dječjeg siromaštva, ali i beskućništva.

Za višegodišnju financijsku perspektivu od 2014. do 2020. godine Republika Hrvatska ukupno je ugovorila 40,36 milijuna eura za Operativni program za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć, a iako je RH ušla u EU 2013. godine, raspisivanje prvih natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava počelo je 2016. godine, a prvi pokazatelji podjele hrane i/ili osnovne materijalne pomoći zabilježeni su u 2017. godini.

Ministarstvo socijalne politike i mladih, a potom Ministarstvo demografije, obitelji, mladih i socijalne politike, te od 2020. godine Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, kao mjerodavna posrednička tijela raspisivali su otvorene javne pozive za odabir partnerskih organizacija za provedbu projekata kojima je predviđeno rješavanje materijalne deprivacije nedostatka hrane (MD1) te materijalne deprivacije nedostatka osnovne materijalne pomoći (MD2). U sklopu materijalne deprivacije nedostatka hrane (MD1) raspisivani su natječaji za osiguranje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva te natječaji za podjelu hrane potrebitima. Natječaji za osiguranje školske prehrane raspisivani su šest godina, kontinuirano prateći kalendar školskih godina, a pozivi za bespovratna sredstva za osiguranje hrane i materijalne pomoći raspisivani su u tri faze.⁴

Ovaj rad fokusira se i analizira tri faze poziva 'Ublažavanje siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i/ili osnovne materijalne pomoći' koji su raspisivani za rješavanje materijalne deprivacije nedostatka hrane (MD1) te materijalne deprivacije nedostatka osnovne materijalne pomoći (MD2).

Nakon prvog javnog poziva 'Ublažavanje siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i/ili osnovne materijalne pomoći' odobreno je 86,44 milijuna kuna za 12 projekata u 2016. godini, u drugoj fazi koja je počela s natječajem krajem 2017. godine,

⁴ https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/?filter_natjecaj=true&statusi-natjecaja-tag=false&tipovi-natjecaja-tag=false&podrucja-natjecaja-tag=false&prijavitelji-natjecaja-tag=false&op-tag%5B%5D=364&op-tag%5B%5D=false (pristupljeno 28.2.2022.)

odobreno je ukupno 76,86 milijuna kuna za ukupno 20 projekata. Treća faza je tek raspisana 2020. godine te je za 27 projekata odobreno 76,15 milijuna kuna.

Prema objavljenim informacijama o ugovorenim projektima, u RH je od 2016. godine do 2021. godine, a za razdoblje 2014.-2020., ugovoreno 245 projekata za koje je nositeljima odobreno 388,26 milijuna kuna bespovratnih sredstava za osiguravanje besplatne školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva te za podjelu hrane i/ili osnovne materijalne pomoći, a što je prikazano u Tablici 1.

Tablica 1: Provedba FEAD-a u Hrvatskoj 2014.-2020.

FEAD u Hrvatskoj 2014.-2020.	Broj poziva	Broj dodijeljenih ugovora	Vrijednost ugovorenih sredstava
Osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva	6	185	148,81 mil. kn
Podjela hrane i osnovne materijalne pomoći	3	60	239,45 mil.kn
Ukupno	9	245	388,26 mil.kn

Izvor: Obrada autorice temeljem podataka prikupljenih iz objavljenih službenih odluka⁵

Financijski pokazatelji za FEAD u Hrvatskoj, na dan 31.12.2020. godine, koji su objavljeni u završnom izvješću - Tematskoj evaluaciji Operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć⁶, pokazuju da je od 43 milijuna eura ugovoreno 80 posto sredstava, odnosno 34 milijuna eura, a korisnicima je isplaćeno 76 posto sredstava, odnosno nešto više od 26 milijuna eura, no na kraju 2020. godine, a u Tablici 1 su obuhvaćeni još podatci iz 2021. godine a koji se odnose na financijsku perspektivu 2014.-2020. godine.

⁵ https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/?filter_natjecaj=true&statusi-natjecaja-tag=false&tipovi-natjecaja-tag=false&podrucja-natjecaja-tag=false&prijavitelji-natjecaja-tag=false&op-tag%5B%5D=364&op-tag%5B%5D=false (pristupljeno 10. 6. 2022.)

⁶ http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/12/Zavr%C5%A1no-izvje%C5%A1%C4%87e-FEAD_%C4%8Distopis.pdf (pristupljeno 10.6.2022.)

4. Uloga organizacija civilnog društva u provedbi FEAD-a

4.1. Načelo partnerstva i važan doprinos organizacija civilnog društva

S obzirom da je borba protiv siromaštva jedna od značajnijih aktivnosti po kojima su poznate organizacije civilnog društva, a koje imaju status stalnog prikupljatelja i pružatelja humanitarne pomoći, upravo je i njihova uloga u provedbi FEAD-a značajna s obzirom da su glavne partnerske organizacije, ne samo u Hrvatskoj, nego i u drugim zemljama EU.

Organizacije civilnog društva bile su vrijedan izvor podataka o provedbi FEAD-a na terenu, prvenstveno i većinom na redovitim okupljanjima dionika u organizaciji Europske komisije pod nazivom „FEAD Network meeting“. Iako se na službenim stranicama FEAD-a u Hrvatskoj navodi da su organizacije civilnog društva bile dio partnerskih konzultacija prilikom pripreme Operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć u RH, daljnje zajedničke aktivnosti nacionalnog tijela zaduženog za provedbu FEAD-a s relevantnim dionicima su izostale tijekom provedbe cijelog programskog razdoblja. Bez obzira na to, organizacije civilnog društva iz područja humanitarnog djelovanja, bile su glavne partnerske organizacije u provedbi FEAD-a. Uz društva Crvenog križa, čiji je udio prikazan u ovom radu, drugi najveći partner u provedbi bila su društva Caritasa iz različitih hrvatskih županija, dakle dvije nacionalne organizacije koje pokrivaju cjelokupno područje RH te nekoliko drugih organizacija civilnog društva koje djeluju na lokalnim razinama.

Nekoliko je razloga što su organizacije civilnog društva bila poželjni partneri, odnosno nositelji projekata, a to se može iščitati i iz Javnih poziva na dodjelu bespovratnih sredstava. Među formalnim uvjetima za provođenje FEAD-a su bili posjedovanje Rješenja o stalnom prikupljanju i pružanju humanitarne pomoći, sukladno Zakonu o humanitarnoj pomoći te trogodišnje iskustvo u provedbi aktivnosti pružanja pomoći osobama u socijalnoj potrebi.

Među kriterijima prema kojima su ocjenjivani projekti za koje će se dodijeliti bespovratna sredstva, za provedbu projektnih aktivnosti u više županija dobivalo se i više bodova. Iz toga se mogu iščitati i neformalni razlozi poželjnog partnerstva s humanitarnim udrugama, a to su vlastite evidencije osoba u potrebi kojima će se dodijeliti pomoć, koje su daleko opsežnije od službenih državnih evidencija, razvijen sustav distribucije i poznavanje terena, pa i onih teško dostupnih gdje do korisnika dolaze samo humanitarne organizacije. Tome se svakako može pridodati i razvijena regionalna mreža djelovanja humanitarnih organizacija, kao i volonterski kapaciteti s kojima raspolažu.

4.2. Važnost volonterskog rada u FEAD projektima

Jedino mjesto na kojem se raspravljalo o ulozi volontera koji sudjeluju u FEAD projektima bila je „FEAD Network meeting“ konferencija u organizaciji Europske komisije, Glavne uprave za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje, održana 2018. godine u Briselu.⁷ Tema konferencije je bila „Uključenost volontera u FEAD dostavu“, a na konferenciji su se okupili dionici FEAD-a iz svih zemalja članica EU koje provode FEAD te imaju ista ili slična iskustva u provedbi projekata. U pripremnim dokumentima konferencije naveden je kontekst europskih politika vezanih za volontiranje te je ujedno ocijenjena važnost ove teme s obzirom da je uloga volontera ključna za raspodjelu FEAD-a.

Procijenjeni ekonomski i društveni doprinos volontiranja je između 3 i 5 posto bruto domaćeg proizvoda (BDP) u nekim europskim zemljama, primjerice u Austriji, Nizozemskoj i Švedskoj, a u tim zemljama je i visok postotak volontiranja. U zapadno-europskim zemljama je više od 50 posto građana uključeno u volontiranje, dok je s druge strane u zemljama istočne Europe interes za volontiranje još uvijek nizak, između 8 i 15 posto populacije se uključuje u volontiranje, pa se tako navodi da je u primjerice Slovačkoj, Poljskoj ili Grčkoj doprinos volontiranja mjeren kroz bruto domaći proizvod tek 0,1 posto. Podataka za Hrvatsku, na žalost, nema, tek je nekoliko nacionalnih zavoda za statistiku u zemljama članicama EU, provelo istraživanje o volonterskom radu i izračunalo njegovu vrijednost, doznaje se iz Službenog lista Europske unije od 6. travnja 2022. godine.⁸

Europski Parlament, navodi se u dokumentu, ohrabruje zemlje članice Europske unije, da podupiru i prepoznaju volonterstvo, a lokalne i regionalne vlasti ohrabruju da prepoznaju društvenu i ekonomsku vrijednost volontiranja, posebice u promicanju kohezije. Odbor regija i Europski gospodarski socijalni odbor naglasili su potrebu statističkih izvješća i mjerenja volontiranja, kao i njegovu društvenu i ekonomsku vrijednost, navedeno je u dokumentu „9. FEAD Network meeting konferencija“.⁹ Prije, a ni poslije toga, ni u kakvim službenim dokumentima ili izvješćima, kako na nacionalnoj, tako i na europskoj razini, volonteri nisu

⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1207&newsId=9074&furtherNews=yes> (pristupljeno 16.4.2022.)

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2022:152:FULL&from=EN> (pristupljeno 18.4.2022.)

⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1207&newsId=9074&furtherNews=yes> (pristupljeno 16.4.2022.)

spominjani, a niti je njihov doprinos bilo gdje zabilježen. Tek skromne objave na internetskim stranicama nositelja projekata bile su jedino mjesto na kojem se moglo pročitati da je mnoštvo volontera pomagalo osobama u potrebi kroz FEAD.

5. Hrvatski Crveni križ kao partner u provedbi FEAD-a

5.1. Ustroj i način rada HCK

Hrvatski Crveni križ je udruga osnovana temeljem Zakona o Hrvatskom Crvenom križu (NN 71/10, 136/20), a uz Središnji ured Hrvatskog Crvenog križa, u Hrvatskoj djeluju lokalna društva, odnosno 20 županijskih i 111 općinskih i gradskih društava Crvenog križa. Općinska, gradska i županijska društva djeluju kao samostalne pravne osobe, s vlastitim sredstvima te imaju svoja tijela upravljanja, baš kao i nacionalno društvo.¹⁰ Brojčano je najviše gradskih društava Crvenog križa koja djeluju u gotovo svim gradovima na području Republike Hrvatske te pokrivaju područja svojih okolnih općina. Sva društva imaju profesionalno zaposlene djelatnike, a njihov broj u pojedinom društvu ovisi o financijskim mogućnostima. Pored zaposlenika, u provođenju humanitarnih djelatnosti, oslonac su i volonteri koji se okupljaju u lokalnim društvima, a pored toga volonteri su i u svim tijelima upravljanja od lokalne do nacionalne razine kao članovi skupština, odbora i drugih tijela.

Gradska društva Crvenog križa su najbrojnija te, sukladno Zakonu, „na temelju javnih ovlasti obavljaju djelatnosti sukladno potrebama lokalne zajednice na području za koje su osnovani i osiguranim sredstvima“. Osim Zakona o Hrvatskom Crvenom križu, temelji za rad jesu Statut Hrvatskog Crvenog križa (NN 56/16), ali i Zakon o udrugama (NN 74/14, 70/17, 98/19). Zakon o Hrvatskom Crvenom križu definira da i nacionalno, središnje društvo, kao i lokalna društva „u svojem radu ostvaruju humanitarne ciljeve i zadaće na području zdravlja, socijalne skrbi, zdravstvenog i humanitarnog odgoja...“.

Osnovni ciljevi društava Crvenog križa su, prema članku 3. Zakona o Hrvatskom Crvenom križu:

„Ublažavanje ljudskih patnji, a osobito onih izazvanih oružanim sukobima, velikim prirodnim, ekološkim, tehnološkim i drugim nesrećama, s posljedicama masovnih stradanja i epidemijama,

¹⁰ <https://www.hck.hr/tko-smo/ustroj-hck/103> (pristupljeno 10.04.2022.)

- doprinos unapređenju i zaštiti zdravlja, prevenciji bolesti i podizanju zdravstvene i ekološke kulture građana,
- poticanje i unapređenje solidarnosti, promicanje volonterstva i međusobnog pomaganja te socijalne sigurnosti građana.

Ostvarenju ciljeva iz stavka 1. ovoga članka Hrvatski Crveni križ pristupa poštujući prava i slobode svake osobe, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili bilo kojem drugom razlikovnom kriteriju.“

5.2. Organizacija volonterskog rada u HCK

Zakon o volonterstvu (NN 58/07, 22/13, 84/21) definira da je volontiranje aktivnost koja „dovodi do poboljšanja kvalitete života, do aktivnog uključivanja osoba u društvena zbivanja te do razvoja humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva“. U članku 3. istog Zakona se navodi da se „volontiranjem smatra dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje...“.

Zakonom je također propisano da volonterske aktivnosti organizira organizator volontiranja, a Hrvatski Crveni križ sa svojim ustrojstvenim oblicima jedan je od najvećih organizatora volontiranja. Svako društvo ima na raspolaganju volontere koji su neizostavni dio rada društava Crvenog križa. Volonteri se uključuju u različite aktivnosti društava Crvenog križa, prema svojim mogućnostima, znanju i iskustvu.

Hrvatski Crveni križ definira više vrsta volontiranja, a to su dugotrajno volontiranje, kratkotrajno volontiranje i volontiranje u kriznim situacijama. Dugotrajnim volontiranjem se smatra kontinuirano i redovito volontiranje najmanje tri mjeseca bez prekida, kratkotrajno volontiranje je jednokratno ili povremeno, dok je krizno volontiranje ono u koje se volonteri uključuju u izvanrednim situacijama. Dvije su kategorije volontera, spontani volonteri i volonteri specijalisti koji prolaze edukacije i stječu specifična znanja i vještine iz određenog

područja djelovanja Crvenog križa.¹¹ Za sve volontere u sustavu društava Crvenog križa propisane su edukacije, a svaki volonter prilikom uključivanja u volontiranje prolazi Osnovni stupanj edukacije volontera u sklopu kojeg stječe znanja o zakonima, pokretu Crvenog križa, obavezama i pravima volontera te drugim područjima važnima za volontiranje. Ova činjenica svjedoči kako društva Crvenog križa djeluju jedinstveno na cijelom području te posvećuju posebnu pažnju volontiranju. Kako je rad s većim brojem volontera zahtijevao i poslove njihove koordinacije, tako je Hrvatski Crveni križ pokrenuo i edukacije za koordinate volontera i to za zaposlenike društava ili njihove volontere koji su se našli u toj ulozi.¹²

Sva društva Crvenog križa okupljaju veliki broj volontera u svojem djelovanju, te imaju razrađene volonterske programe sukladno kojima se volonteri uključuju u aktivnosti, a Glavni odbor Hrvatskog Crvenog križa donio je i Pravilnik o volontiranju kojim su uređena pitanja volontiranja. Također, sva društva vode evidenciju broja volontera i volonterskih sati, te izvješća o volontiranju podnose mjerodavnom Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike te podatke svih društava svake godine objedinjava i Hrvatski Crveni križ. Volonteri su razvrstani također prema vrsti programa u kojem sudjeluju, a to su prva pomoć, humanitarno-socijalni programi, program smanjenja štete od ovisnosti, edukativno-preventivni programi u školama, psihosocijalna podrška, ostale zdravstvene aktivnosti, dobrovoljno darivanje krvi, djelovanje u kriznim situacijama i druge.

6. Uloga HCK u provedbi FEAD-a

Ciljevi Hrvatskog Crvenog križa i FEAD se podudaraju jer HCK u svojem radu ostvaruje humanitarne ciljeve, između ostaloga brigom za socijalno ugrožene građane, a što je i cilj FEAD-a, „Pridonijeti smanjenju siromaštva pružanjem nefinancijske pomoći najpotrebitijim osobama“. Upravo stoga je partnerstvo u provedbi FEAD-a od iznimne i strateške važnosti za HCK kao vodeću humanitarnu organizaciju na području RH. Među ciljnim skupinama HCK upravo su socijalno ugroženi građani prema kojima su usmjereni socijalni programi HCK. Pružanjem pomoći iz FEAD-a, društva HCK dodatno su pridonijela smanjenju socijalne isključenosti i siromaštva.

Kao što se može vidjeti iz Tablice 2, u proteklom financijskom razdoblju 2014-2020., od ukupno 60 odobrenih projekata u sve tri faze, nositelji čak 36 projekata su društva Crvenog

¹¹ <https://www.hck.hr/kako-pomoci/volontirajte/29> (pristupljeno 11.4.2022.)

¹² <https://www.hck.hr/edukacije/publikacije/edukacije-hrvatskog-crvenog-kriza/za-volontere/osnovni-stupanj-edukacije-volontera/5473> (pristupljeno 1.5.2022.)

križa, što je 60 posto svih nositelja projekata, a gotovo i 60 posto sredstava povukla su upravo društva Crvenog križa (DCK). Već u prvoj fazi provedbe FEAD-a moglo se jasno iščitati kako je uloga DCK vrlo značajna te su respektabilan partner za provedbu, no uslijedio je niz teškoća za njih, kao i uobičajeno kruta administrativna pravila koja su skrenula pažnju s glavnog cilja koji je FEAD trebao postići, a to je nabava hrane i druge pomoći za potrebite.

Tablica 2: HCK - ugovoreni projekti i vrijednost dodijeljenih sredstava iz FEAD-a

	Ukupno raspoloživa sredstva	Ukupan broj nositelja projekata	Broj društava Crvenog križa – nositelja projekata	Vrijednost ugovorenih projekata društava Crvenog križa	Financijski udio DCK-ova u ukupnim sredstvima
FEAD I faza (2016.g.)	86,44 mil.kn	13	6	44,30 mil.kn	51,24 %
FEAD II faza (2018.g.)	76,86 mil.kn	20	12	50,32 mil.kn	65,44 %
FEAD III faza (2020.g.)	76,15 mil.kn	27	18	47,89 mil.kn	62,89 %
Ukupno	239,45 mil.kn	60	36	142,51	59,51%

Izvor: Obrada autorice temeljem podataka prikupljenih iz objavljenih službenih odluka¹³

¹³ https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/?filter_natjecaj=true&statusi_natjecaja-tag=false&tipovi_natjecaja-tag=false&podrucja_natjecaja-tag=false&prijavitelji_natjecaja-tag=false&op-tag%5B%5D=364&op-tag%5B%5D=false (pristupljeno 28.2. 2022.)

7. Doprinos FEAD-a većoj uključenosti volontera u socijalno-humanitarne aktivnosti HCK

7.1. Trendovi u broju volontera u HCK

Volonteri su nezaobilazna snaga svih društava Crvenog križa, a posebno se uključuju u kriznim situacijama te u različite socijalno-humanitarne programe. Volonteri, koji dobrovoljno i besplatno daju svoje vrijeme za pomoć osobama u potrebi, uvelike su pridonijeli i provedbi FEAD-a na području RH u svim društvima Crvenog križa koja su provodila ove projekte. Građani se vole uključivati posebice u volonterske programe u kojima mogu izravno pomoći korisnicima i biti s njima u kontaktu, pa je upravo i FEAD jedan od primjera volontiranja u kojem sudjeluju brojni volonteri i gdje su u izravnom kontaktu s korisnicima u socijalnoj potrebi, što ujedno pridonosi dimenziji socijalnog uključivanja korisnika. Prema godišnjim izvješćima Hrvatskog Crvenog križa, koja objedinjavaju podatke društava iz cijele Hrvatske, analiziran je ukupni broj volontera i njihova uključenost u socijalne programe u 2016. godini, koja je prethodila FEAD-u te u godinama u kojima su provedeni FEAD projekti.

Tablica 3: Kretanje broj volontera i sudjelovanje u socijalno-humanitarnim programima

Godina	Ukupan broj volontera	Broj volonterskih sati	Volonteri u socijalno-humanitarnim aktivnostima
2016.	11.211	184.025	1.546
2017.	12.032	244.255	1.767
2018.	14.436	268.305	1.650
2019.	14.929	244.347	1.733
2020.	14.014	378.925	2.123

Izvor: Obrada autora prema Izvješćima o radu Hrvatskog Crvenog križa od 2016. do 2020. godine ¹⁴

¹⁴ <https://www.hck.hr/tko-smo/tijela-hck/skupstina/107> (pristupljeno 11.4.2022.)

Analizirajući podatke i opisna izvješća o radu Hrvatskog Crvenog križa od 2016. do 2020. godine, vidljiv je kontinuitet u podacima da je najveći broj volontera sudjelovao u provedbi socijalno-humanitarnih programa u zajednici, a tek nakon toga slijede zdravstveni programi poput prve pomoći i dobrovoljnog darivanja krvi.

U usporedbi s 2016. godinom, kada još nije bilo provedbe FEAD-a, u Tablici 3 vidljivo je da se ukupan broj volontera povećava od 2017. godine kako su krenule prve podjele paketa hrane i higijene potrebitima, financirane iz FEAD-a. Broj ostvarenih volonterskih sati također je u značajnom rastu, a FEAD je svakako pridonio i većem broju volontera koji su sudjelovali upravo u socijalno-humanitarnim aktivnostima.

7.2. Ekonomska vrijednost volonterskog rada i utjecaj FEAD-a

U pojedinim projektima financiranim iz Europskog socijalnog fonda (ESF), broj volontera i volonterskih sati bili su obavezni pokazatelji provedbe projekata. Tako se u Uputama za prijavitelje iz jednog od javnih poziva iz 2016. godine, pod nazivom „Podrška organizatorima volontiranja za unaprjeđenje menadžmenta volontera i provedbu volonterskih programa“¹⁵ navode upute za izračun vrijednosti volonterskog rada. Procijenjeni iznos volonterskog rada, koji se ne isplaćuje volonterima, nego je služio za izvještavanje o pokazateljima, tada je određen na 33 kune po satu volontiranja. U navedenim uputama za prijavitelje objašnjena je i metodologija izračuna vrijednosti volonterskog rada, a to je dijeljenje iznosa prosječne mjesečne neto plaće u Republici Hrvatskoj, prema podacima Državnog zavoda za statistiku, s prosječnim mjesečnim brojem radnih sati. Tada objavljen iznos od 33 kune po satu temeljen je na izračunu iz 2014. godine.

S obzirom da prosječne plaće u RH rastu svake godine, može se zaključiti da je i vrijednost volonterskog rada porasla, ako je sagledamo kroz financijsku perspektivu. Prema spomenutoj metodologiji izračuna, vrijednost volonterskog sata u Hrvatskoj prema tome je od 34 kune u 2016. do 41 kune u 2020. godini. Vrijednost volonterskog rada u petogodišnjem razdoblju u društvima Crvenog križa prikazana je u Tablici 4.

¹⁵ http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2016/07/Upute_za_prijavitelje_Podrška_organizatorima_volontiranja_za_unaprjeđenje_menadžmenta_volontera_i_provedbu_volonterskih_programa.pdf (pristupljeno 16.4. 2022.)

Tablica 4: Vrijednost volonterskog rada u društvima Crvenog križa

Godina	Vrijednost volonterskog sata	Broj volonterskih sati	Izračun godišnje vrijednosti volonterskog rada
2016.	34 kn	184.025	6.256.850,00 kuna
2017.	36 kn	244.255	8.793.180,00 kuna
2018.	37 kn	268.305	9.927.285,00 kuna
2019.	39 kn	244.347	9.529.533,00 kuna
2020.	41 kn	378.925	15.535.925,00 kuna

Izvor: Izračun i obrada autora

Tablica 4 pokazuje koliki je društveni doprinos volontera vrijedan samo u sustavu Hrvatskog Crvenog križa i njegovih ustrojstvenih oblika, od 6,2 milijuna kuna u 2016. godini do 15,5 milijuna kuna u 2020. godini. Ulaganje vremena volontera za plemenite nakane pomoći potrebitima je ujedno i socijalni kapital kojim društva Crvenog križa doprinose cjelokupnoj zajednici.

Službena izvješća o provedbi FEAD-a, kao ni Operativni program za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć, nigdje ne spominju volontere, tako da je njihov doprinos u provedbi FEAD-a potpuno izostavljen u Hrvatskoj, kako kroz društva Crvenog križa tako i kroz sve ostale nositelje projekata koji su se oslanjali na njihovu pomoć, a volontiranje je itekako vrijedan indikator. Vrednovanje volonterskog rada u Hrvatskoj, kroz društvenu i ekonomsku vrijednost, na žalost, nije zaživjelo ni na koji način, što može biti kritika i preporuka svim dionicima na lokalnoj i nacionalnoj razini za buduće djelovanje.

Europski gospodarski i socijalni odbor, savjetodavno tijelo Europske unije, u kojem je više od 300 članova, na Plenarnom zasjedanju u prosincu 2021. godine, kao jednu od točaka dnevnog reda imao je i temu „Volonteri – Građani grade budućnost Europe“. U Mišljenju ovog tijela, objavljeno je u Službenom listu Europske unije, također se ukazuje na činjenicu da je učinak volonterstva na društveni razvoj mnogo veći od troškova, a u brojnim zemljama taj doprinos je

veći od 2 posto BDP-a.¹⁶ Odbor je pritom pozvao Europsku komisiju na izradu pravila kako bi se jedinstveni podatci o volonterstvu mogli prikupljati u svim zemljama članicama Europske unije, a koji uključuju i gospodarsku vrijednost volontiranja.

„Volontiranje doprinosi gospodarskom rastu pa mu je stoga potrebno posebno i ciljano mjerenje u smislu gospodarskog i društvenog kapitala“, mišljenje je Europskog gospodarskog i socijalnog odbora upućeno Europskoj komisiji.

7.3. Analiza šireg doprinosa volontera u FEAD projektima

Iako je pojam volontera i volontiranja u FEAD projektima u potpunosti zanemaren, upravo su oni bili jedni od ključnih čimbenika u procesu podjele većine pomoći stanovništvu na terenu. S obzirom da nositeljima projekata osigurana sredstva nisu bila dostatna za nova zapošljavanja, a često ni za troškove distribucije pomoći, najveći oslonac bili su vlastiti resursi upravo u vidu angažmana educiranih volontera.

Uključenost volontera u podjelu pomoći iz FEAD-a, utjecala je na rast broja volontera u sustavu Hrvatskog Crvenog križa, što je vidljivo u Tablici 4, a odgovorne osobe iz pet društava Crvenog križa, koje su sudjelovale u intervjuima za potrebe ovog rada, suglasne su kako bi provedba ovog projekta bez njih bila nezamisliva.

„Volonterski doprinos je najvidljiviji u podjelama paketa, može se reći da podjele, koje su toliko učestale i količinski velike, nije moguće bilo ni realizirati bez volontera. Isto tako, volonteri su važni i pri javljanju informacija o potrebama korisnika, osobito u ruralnim dijelovima, tako da oni isto skreću pažnju na takozvane „sustavu nevidljive korisnike“, riječi su voditeljice Službe za EU fondove, socijalne, zdravstvene i humanitarne programe iz Gradskog društva Crvenog križa Čakovec.

Uloga volontera bila je višestruka u sredinama u kojima djeluju, pa su tako, primjerice, na području Gradskog društva Crvenog križa Osijek volonteri pomogli i u informiranju korisnika o mogućnostima sudjelovanja u projektu.

„Volonteri su značajno pomogli u provedbi kampanja prikupljanja dodatnih donacija u okviru projekta FEAD, što je utjecalo na ispunjenje pokazatelja planiranih u projektu, a njihov je

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2022:152:FULL&from=EN> (pristupljeno 9.5.2022.)

doprinos posebno važan u distribuciji paketa, bilo da je mjesto podjele paketa u prostorijama Crvenoga križa, bilo da se radi o distribuciji paketa na adrese krajnjih korisnika što je najčešći slučaj u ruralnim sredinama. Volonteri su također bili uključeni i u provedbu popratnih mjera u okviru projekta“, doznali smo od ravnateljice Gradskog društva Crvenog križa Osijek.

Voditeljica Službe za EU fondove u središnjici, Hrvatskom Crvenom križu, navela je kako zahvaljujući rasprostranjenosti mreži, jedino društva Crvenog križa pokrivaju teško dostupna, udaljena i ruralna područja.

„Najveće siromaštvo je prisutno u teško dostupnim, ruralnim područjima gdje je stanovnicima ograničen pristup i slaba dostupnost javnog prijevoza za dolazak do urbanih područja, odnosno do distributivnih centara društava Crvenog križa, za podjelu humanitarne pomoći. Upravo zbog činjenice što su potrebe najveće u tim sredinama, bili smo prisiljeni voziti pomoć za veliki broj korisnika do kućnog praga, što je zahtijevalo mnogo vremena koje su izdvojili, uz zaposlenike, brojni volonteri“, potvrdila je voditeljica Službe za EU fondove iz Hrvatskog Crvenog križa.

Prema izjavama u provedenim intervjuima sa zaposlenicima iz pet društava Crvenog križa, volonteri su bili uključeni u široki raspon poslova, od skladištenja, razvrstavanja, prijevoza pomoći pa sve do identificiranja korisnika, provedbi savjetovanja i popratnih mjera socijalne uključenosti korisnika. Zahvaljujući kvalitetnim edukacijama i radu s volonterima, postignuta je i njihova svestranost u obavljanju volonterskih poslova kako u drugim djelatnostima tako i u sklopu FEAD projekata.

8. Pokazatelji pružene pomoći depriviranim skupinama

U tri provedene faze FEAD-a u Hrvatskoj ugovoreno je 239,45 milijuna kuna vrijednosti projekata koji se odnose na rješavanje materijalne deprivacije nedostatka hrane (MD1) te materijalne deprivacije nedostatka osnovne materijalne pomoći (MD2). U sklopu materijalne deprivacije nedostatka hrane (MD1) raspisivani su natječaji za osiguranje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva te natječaji za podjelu hrane potrebitima, a naš fokus je na podjeli hrane i materijalne pomoći.

Tablica 5: Pokazatelji podijeljene hrane i osnovne materijalne pomoći

Godina	Broj osoba koje su primile pomoć u hrani	Broj osoba koje su primile osnovnu materijalnu pomoć
2016.	0	0
2017.	208.401	72.029
2018.	42.421	23.941
2019.	107.546	82.802
2020.	23.053	242
Ukupno	381.421	179.014

Izvor: Obrada autora prema Godišnjem izvješću o provedbi FEAD-a¹⁷

Iz Tablice 5 vidljivo je kako je u četiri godine više od polovice ukupnog broja korisnika dobilo pomoć u prvoj godini provedbe FEAD-a, od ukupno 381.421 korisnika, u 2017. godini njih 208.401 dobilo je 2017. godine pomoć u paketima hrane, pa su s tog aspekta rezultati u narednim godinama poražavajući. Najmanje pomoći podijeljeno je u 2020. godini, kada je zapravo bila i najveća potreba s obzirom na pandemiju koronavirusa koja je bila prisutna.

U paketima hrane korisnici su dobivali različite vrste osnovnih prehrambenih namirnica, kao što su voće i povrće, meso, jaja, ribe, morski proizvodi, brašno, krumpir, rižu i druge škrobne proizvode, šećer, mliječne proizvode, masti i ulja te ostalo. Materijalna pomoć se, pak, odnosila na djecu kojoj je osiguravana oprema za novorođenčad, školske torbe i pribor, sportska odjeća i obuća i druge vrste odjeće. Beskućnicima je pružana materijalna pomoć u vidu vreća za spavanje, kuhinjske opreme, odjeće, ručnika, posteljine te higijenskih proizvoda.

Iz ukupnog broja osoba i vrsta pomoći koju su primili iz službenih dokumenata nije moguće doći do podataka, a ni zaključaka koliko je pomoć bila ravnomjerna što se tiče regionalne zastupljenosti, ali i sadržaja paketa pomoći. Očigledno je da u provedbi nije bilo kontinuiteta u provedbi, a niti u broju korisnika koji su primali pomoć. To je ujedno i zamjerka službenim tijelima u sustavu provedbe Operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć što nije moguće iščitati gdje je zapravo siromaštvo ublaženo i u kojoj mjeri.

¹⁷ http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/09/Implementation-report_2014HR05FMOP001_2020_1_hr_final_prihva%C4%87eno.pdf (pristupljeno 18.4.2022.)

8.1. Utjecaj uvjeta javnih poziva na rasprostranjenost pružene pomoći

Svaki javni poziv na dostavu projektnih prijedloga za FEAD imao je različite uvjete. Prvi poziv raspisan 2016. godine ponudio je ugovaranje najviše 8 milijuna kuna po prijavitelju, u sljedećoj, drugoj fazi sredstva su smanjena na 5 milijuna kuna, a u trećoj fazi najviši ugovoreni iznos mogao je dosegnuti 4 milijuna kuna.

U ta sredstva nisu uračunata sredstva tehničke pomoći, koja nije bila obavezna, no iznos je bio namijenjen za pomoć u provedbi aktivnosti koje su povezane s podjelom hrane i/ili materijalne pomoći. Iz sredstava tehničke pomoći prijavitelji i partneri mogli su iskoristiti za stručna usavršavanja ili nabavu opreme potrebnu za podjelu pomoći. Sredstva tehničke pomoći su bila izrazito niska, u prvoj fazi FEAD-a ona su mogla biti 4 posto od ugovorenog iznosa, odnosno za maksimalno ugovorenih 8 milijuna iznosila bi tek 320.000 kuna. U drugoj fazi tehnička pomoć je bila tek 1,6 posto, što bi prijavitelju s najvišim iznosom sredstava bilo dodatnih svega 80.000 kuna, s time da se iznos tehničke pomoći računao od ukupno prihvatljivih troškova vezanih za aktivnosti ublažavanja materijalne deprivacije, odnosno koje je prijavitelj uspio iskoristiti. U trećoj fazi tehnička pomoć mogla je dosegnuti 160.000 kuna ukoliko bi prijavitelj opravdao najviši iznos dodijeljenih sredstava, za te posljednje dvije faze iznos tehničke pomoći je ponovno vraćen na 4 posto.

Ukupan iznos raspoloživih sredstava utjecao je na broj prijavitelja, odnosno partnera uključenih u provedbu FEAD-a. Brojnost partnera je tako utjecala i na rasprostranjenost pružene pomoći, a što se najbolje vidi iz primjera projekata koje su ugovarala društva Crvenog križa.

U prvoj fazi FEAD-a, Hrvatski Crveni križ bio je nositelj jednog projekta s 26 partnera koji su pokrili šest hrvatskih županija, dok su još tri gradska društva Crvenog križa iz Splita, Županje i Osijeka osigurali pomoć za stanovnike u još 13 županija. Dodatno je i najveće društvo Crvenog križa iz Zagreba osiguralo pakete za područje glavnog grada Hrvatske, a Gradsko društvo Crvenog križa Slatina osiguralo je sredstva za provedbu projekta na svojem području.

U prvoj fazi FEAD-a tako su kroz šest ugovorenih velikih projekata, vrijednih 44,3 milijuna kuna, društva Crvenog križa osigurali pomoć u hrani i higijeni za područje cijele Hrvatske. Iz Tablice 2 vidljivo je da je broj nositelja projekata u drugoj fazi bio dvostruko veći, čak njih 12, i to iz razloga što je iznos najviše ugovorenih sredstava smanjen na 5 milijuna kuna. Već u drugoj fazi FEAD-a partnerska društva su se formirala u manje skupine te je uspjeh bio još značajniji kada se gleda da je ugovoreno više od 65 posto ukupno raspoloživih sredstava.

Iako je u trećoj fazi broj prijavitelja projekata iz društava Crvenog križa narastao na 18 nositelja, ovaj je natječaj doživio najveći neuspjeh jer je pet nositelja raskinulo ugovore vrijedne 19,55 milijuna kuna te je njihovih čak 60 partnerskih društava Crvenog križa iz 12 županija ostalo bez sredstava za nabavu prehrane i/ili materijalne pomoći za čak 29.000 korisnika na svojim područjima. Ugovore o provedbi projekata financiranih iz FEAD-a raskinuli si Gradsko društvo Crvenog križa Sisak, jedini kojemu je projekt odobren u sklopu treće odluke za financiranje u ožujku 2021. godine, dok su još četiri društva iz posljednje, četvrte odluke o financiranju donesene u svibnju 2021. godine, a to su Gradsko društvo Crvenog križa Knin, Gradsko društvo Crvenog križa Split, Gradsko društvo Crvenog križa Karlovac i Gradsko društvo Crvenog križa Buje. Svih pet društava ugovorilo je projekte kojima su trebali biti osigurani paketi hrane za korisnike.

Iz analize uvjeta javnih poziva proizlazi da je prvi poziv polučio najbolji uspjeh iz razloga što je najmanji broj nositelja, svega šest društava Crvenog križa, uspjelo pokriti najveće područje i obuhvatiti podjelom pomoći najveći broj korisnika na području RH. Za razliku od uspjeha prvog javnog poziva, treći poziv je doživio najveći neuspjeh, od 18 prijavitelja, njih pet je raskinulo ugovore te je više od polovice svih hrvatskih županija, njih 12 od 20, ostalo bez bilo kakve pomoći u hrani iz FEAD-a.

8.2. Pružanje humanitarne pomoći kroz društva Crvenog križa

Društva Crvenog križa širom Hrvatske prikupljaju humanitarnu pomoć za podjelu socijalno ugroženom stanovništvu, a mogućnosti svakog društva su različite. Dio društava pomoć pruža kroz Socijalne samoposluge, potom kroz Pučke kuhinje, prihvatilišta za beskućnike, te kroz projekte financirane iz različitih izvora. Socijalno-humanitarna misija je jedna od glavnih djelatnosti društava Crvenog križa te se pomoć potrebitima osigurava na različite načine, a najviše iz prikupljenih donacija građana. Humanitarno-socijalna pomoć stanovništvu usmjerena je najviše na poboljšanje kvalitete života, stanovanja, školovanja ili zdravlja, a putem osiguranja osnovnih životnih potreba kao što su prehrana te druga materijalna dobra.

Podatci o broju osoba koje su primile socijalnu-humanitarnu pomoć, objedinjeni za sva društva Crvenog križa, mogu se naći od 2017. godine u godišnjim izvješćima o radu Hrvatskog Crvenog križa.

Tablica 6: Pružena humanitarna pomoć preko društava Crvenog križa

Godina	Broj osoba koje su primile pomoć	Podijeljeno hrane	Podijeljeno higijene	FEAD paketi hrane	FEAD paketi higijene
2017.	104.238	-	-	162.258	70.812
2018.	81.466	458.430 kg	54.076 kg	77.286	10.423
2019.	85.514	1.178.259 kg	211.715 kg	160.889	142.417
2020.	59.589	1.201.050	134.804 kg	-	-
2021.	66.386	2.891.624 kg	728.049 kg	-	-

Izvor: Obrada autora prema izvješćima o radu Hrvatskog Crvenog križa od 2017. do 2021.

Objedinjavanje broja korisnika socijalno-humanitarne pomoći u svim društvima Crvenog križa počelo je u godišnjim izvješćima tek od 2017. godine, no uzimajući u obzir činjenicu da je upravo u toj godini prvi puta dijeljena pomoć iz FEAD-a, procjenjuje se da je broj korisnika u prethodnim godinama bio znatno manji.

„Prije provedbe FEAD-a, naša društva Crvenog križa iz svojih redovitih donacija mogla su pružiti pomoć za jedva 25 posto korisnika u socijalnoj potrebi i to sa svega možda po dva paketa hrane godišnje“, tvrdi voditeljica Službe za EU fondove u Hrvatskom Crvenom križu i dodaje kako je broj korisnika tijekom provedbe FEAD-a značajno povećan, baš kao i količina humanitarne pomoći. Razlog povećanju broja korisnika prije i tijekom FEAD-a je i taj što su društva prije FEAD-a osiguravala obiteljske pakete pomoći, a dolaskom FEAD-a svaki korisnik u obitelji je dobio paket pa je stoga to relevantni podatak o povećanju broja korisnika. Vidljivo je da je upravo 2017. godine zabilježen najveći broj korisnika, njih 104.238, a razlog tome je svakako najuspješnija provedba FEAD-a u prvoj fazi u kojoj su društva uspjela obuhvatiti čitavo područje RH, za razliku od sljedećih faza u kojima je došlo do promjene broja korisnika. Vidljiv je i rast količina donirane hrane jer su s godinama i donatori uvidjeli kapacitete društava Crvenog križa. Zahvaljujući povećanim donacijama iz različitih izvora, kao što su proizvođači ili trgovački centri, društva Crvenog križa mogla su osigurati dodatnu pomoć stanovništvu, no ni blizu postići obuhvat korisnika kao u 2017. godini.

8.3 Opseg korisnika

Organizacije koje su provodile projekte, same su definirale kriterije korisnika kojima će dodijeliti pomoć, s obzirom da u uputama za prijavitelje to nije bilo definirano. Tu je došlo do različitog tretmana korisnika, a što je navedeno i u završnom izvješću Tematske evaluacije Operativnog programa za hranu i/ili materijalnu pomoć.¹⁸ Izvješće je obuhvatilo prve dvije faze natječaja FEAD te se u njemu napominje kako su najveća odstupanja vidljiva za kriterij zajamčene minimalne nakade. Korisnici zajamčene minimalne naknade (ZMN), novčanog iznosa koji se osigurava u sustavu socijalne skrbi, za osnovne životne potrebe samaca ili kućanstava, bili su definirani u samo 31 posto projekata kao primatelji pomoći, dok je još 31 posto organizacija decidirano odlučilo da korisnici ZMN-a neće ostvarivati pomoć iz FEAD-a i to u prvoj fazi, dok su u drugom pozivu svi nositelji projekata definirali korisnike ZMN-a i primateljima pomoći iz FEAD-a, izneseno je u Tematskoj evaluaciji.

Za razliku od ostalih nositelja, društva Crvenog križa imala su kontinuitet te su korisnici ZMN-a bili određeni kao prioritetna skupina kojoj je pružena pomoć u hrani i/ili materijalna pomoć s obzirom da su u službenim evidencijama sustava socijalne skrbi kao najugroženije skupine.

Krajnji opseg korisnika kojima je pružena pomoć kroz FEAD preko društava Crvenog križa daleko je širi od korisnika ZMN-a, a što potvrđuju podatci nositelja ili partnera provedenih projekata koji su sudjelovali u intervjuima.

„Kroz projekt smo obuhvatili korisnike koji inače jesu u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, a pritom nisu korisnici sustava socijalne skrbi. Upravo to je najveća prednost ovog projekta jer iz različitih razloga, kao što su neinformiranost, sram ili strah, korisnici ne žele primati zajamčenu minimalnu naknadu ili neku drugu socijalnu naknadu dok su paket hrane i higijene primili te na taj način ušli u sustav potpore GDCK Čakovec. Takve korisnike i po završetku projekta snabdijevamo s donacijama hrane i/ili uključujemo u druge aktivnosti socijalne podrške i/ili usluga“, rekla je zaposlenica Gradskog društva Crvenog križa Čakovec.

Na području Osijeka je također došlo do znatnog povećanja opsega korisnika kojima je pružena pomoć, zahvaljujući i većoj količini osigurane pomoći.

¹⁸ http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/12/Zavr%C5%A1no-izvje%C5%A1%C4%87e-FEAD_%C4%8Distopis.pdf (pristupljeno 8.5.2022.)

„Pomoć su, osim korisnika zajamčene minimalne naknade dobile i obitelji i samci čija su primanja ispod praga rizika od siromaštva i koji su u riziku od siromaštva, što obuhvaća veliku skupinu“, potvrđeno je iz Gradskog društva Crvenog križa Osijek.

Koliko je pomoć bila značajnija govori i primjer Gradskog društva Crvenog križa Varaždin.

„Iz vlastitih sredstava, odnosno donacija, redovito smo pomoć pružali kroz jedan obiteljski paket, a kroz FEAD su svi članovi kućanstva dobili i paket hrane i higijene, pa smo na taj način značajno povećali broj korisnika, usto da smo i znatno više skupina u riziku od siromaštva uključili, prema različitim kriterijima“, izjavila je ravnateljica Gradskog društva Crvenog križa Varaždin.

Kod analize opsega korisnika ponovno su vidljivi propusti kod raspisivanja natječaja jer su kriteriji za odabir korisnika prepušteni na volju nositeljima te se već tu nazire nejednaki tretman socijalno ugroženog stanovništva.

9. Regionalna dostupnost socijalne i humanitarne pomoći

Uravnoteženi regionalni razvoj i uklanjanje regionalnih razlika navedeni su kao jedno je od strateških područja djelovanja u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Strategiji borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti (Strategija), koja je u RH donesena za vremenski period od 2014. do 2020. godine.¹⁹ Republika Hrvatska se već u Strategiji pozvala na najavu Europske komisije za uspostavu Fonda europske pomoći za najpotrebitije koji je najavljen kao podrška Europskom socijalnom fondu, jer bi se korisnicima koji žive u ekstremnom siromaštvu i predaleko su od tržišta rada, pomagalo upravo kroz FEAD i to pružanjem pomoći u hrani, odjeći i ostalim osnovnim potrepštinama.

Pučka pravobraniteljica RH, pak, upozorava u svojim izvješćima o radu za 2019. i 2020. godinu, da nije bilo redovitih izvješća o provedbi Strategije te navodi kako previđene mjere nisu pridonijele iskorjenjivanju siromaštva i socijalne isključenosti što, prema njezinom navodu, potvrđuju stope rizika od siromaštva i broj osoba u siromaštvu u RH. Ujedno je

¹⁹

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf> (pristupljeno 28.4.2022.)

upozorila da sustav socijalne skrbi koji uvelike ovisi o fiskalnim kapacitetima gradova i općina ne može umanjiti izražene regionalne razlike u riziku od siromaštva.²⁰

Vezano za provedbu Strategije navela je kako programi za provedbu od 2017. do 2020. godine nisu doneseni, niti je provedena njihova evaluacija.²¹ Kao jedan od nedostataka općenito sustava socijalne skrbi, Pučka pravobraniteljica također navodi slabu prilagođenost sustava lokalnim potrebama i regionalnu nejednakost. U svojem izvještaju kritizira i Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, koje u razvoju socijalne politike, između ostaloga, nije koristilo EU sredstva namijenjena smanjivanju regionalnih nejednakosti i siromaštva.

Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske od 2021. do 2027. godine, koji je donesen 2021. godine, u razvojne izazove stavlja potrebu unaprjeđenja skrbi za pojedine ranjive skupine kao što su djeca, obitelji, starije osobe, beskućnici, osobe s invaliditetom i drugi, i to u smislu neujednačenosti i neadekvatnosti ponude socijalnih usluga, programa i projekata.²² Navodi se i kako je prioritet javne politike u srednjoročnom razdoblju doprinijeti smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti te kvaliteti življenja kroz koordinirani sustav potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Zbog značaja djelovanja na području suzbijanja siromaštva i socijalne isključenosti, spomenutim Planom predviđen je i razvoj organizacija civilnog društva, a u koje spadaju i društva Crvenog križa.

„Vezano za stopu rizika od siromaštva, koja se trenutačno anketno prati isključivo na razini Republike Hrvatske, trebalo bi osigurati praćenje po regijama, u prvom redu na razini županija zbog praćenja promjene u siromaštvu vezano za učinke aktivnosti i mjere koje će se financirati sredstvima fondova Europske unije“, navedeno je u Izvješću o radu Pučke pravobraniteljice RH za 2019. godinu te je dodano da prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Eurostata, RH po udjelu građana spada među članice EU s velikim rizikom od siromaštva, što najbolje pokazuju stope rizika od siromaštva te od siromaštva i socijalne isključenosti, kao i od teške materijalne deprivacije.²³

²⁰ <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2019-godinu/?wpdmdl=7580&refresh=5f620f6fc54ae1600261999> (pristupljeno 1.5.2022.)

²¹ <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2020-godinu/?wpdmdl=10845&refresh=626e4830aaf5b1651394608> (pristupljeno 1.5. 2022.)

²²

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf> (pristupljeno 26.4.2022.)

²³ <https://www.ombudsman.hr/hr/socijalna-skrb-2/> (pristupljeno 28.4.2022.)

Činjenice govore da su u manje razvijenim krajevima Hrvatske, posebice onim ruralnim, potrebe stanovnika za socijalnim intervencijama u pravilu češće nego što je to slučaj u urbanim sredinama, a osim toga slabije razvijene općine nemaju niti dostatne financijske kapacitete za širi spektar socijalnih usluga. To je ujedno pokazalo i istraživanje grupe autora o dostupnosti socijalnih prava i usluga u ruralnim sredinama.²⁴ Istraživanje provedeno u 215 općina pokazalo je da su obiteljima u ruralnim područjima manje dostupne socijalne usluge u odnosu na socijalna prava te je znatno manja socijalna podrška u općinama koje su udaljenije i nerazvijenije.

9.1. Izazovi kontinuiteta i ujednačenost pružene pomoći

Sagledavajući dinamiku raspisivanja poziva, uvjete tih poziva, pokazatelje nakon provedenih projekata, evidentno je da FEAD u Hrvatskoj nije postigao kontinuitet niti u pružanju pomoći, niti u vrsti i količini pružene pomoći, niti u obuhvatu broja korisnika koji jesu u socijalnoj potrebi, a niti u područjima koja su bila pokrivena od 2014. do 2020. godine. To potvrđuju podatci relevantnih dionika iz društava Crvenog križa koji su sudjelovali u intervjuima. Primjerice, Gradsko društvo Crvenog križa Varaždin, kao partner u projektu Gradskog društva Crvenog križa Čakovec, posljednji puta je uspjelo osigurati hranu i higijenu za svoje korisnike 2019. godine.

„Prijavili smo samostalno projekt 2020. godine, no nismo dobili odobrenje jer više nije bilo dovoljno sredstava u fazi II. Istovremeno, neke od nama susjednih županija uspjele su svojim korisnicima osigurati pakete hrane i higijene, neke školski pribor i školsku opremu. Korisnici u jednoj županiji dobili su obje vrste pomoći, u nekima kao što je susjedna Koprivničko-križevačka županija samo jednu vrstu pomoću u vidu školske opreme i pribora, a na našem području nažalost ni jednu vrstu pomoći“, svjedoči ravnateljica Gradskog društva Crvenog križa Varaždin.

Na području Knina, pak, korisnici su u 2018. i 2019. godini dobili sve vrste pomoći.

„Za 2.800 korisnika osigurali smo hranu, higijenu i školski pribor u drugoj fazi FEAD-a, dok u trećoj fazi 2020. godine našim korisnicima nismo uspjeli osigurati ništa od toga jer smo morali raskinuti ugovor o provedbi projekta“, izjavila je ravnateljica Gradskog društva Crvenog križa Knin.

²⁴ <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1659/1471> (pristupljeno 1.5.2022.)

U središnjici Hrvatskog Crvenog križa upućeni su u provedbe svih projekata na području cijele Hrvatske pa svjedoče kako se na više područja dogodilo da je istovremeno više organizacija provodilo projekte. U mnogim sredinama je došlo i do preklapanja korisnika, a jesu li neki od njih dobivali pomoć iz dva izvora, teško je doći do saznanja. Naravno da je i sastav, odnosno vrijednost pomoći bila različita, ovisila je o sredstvima s kojima su prijavitelji raspolagali.

„Zahvaljujući suradnji Gradskog društva Crvenog križa Zagreb i Caritasa Zagrebačke nadbiskupije, ove dvije organizacije su razmjenjivale podatke o korisnicima kako ne bi došlo do preklapanja. U nekim sredinama su se korisnici mogli odlučiti između dva nositelja projekta, i naravno izabrali su onog čiji su paketi hrane bili znatno vrijedniji i obilniji“, rekla je voditeljica Službe za EU fondove u Hrvatskom Crvenom križu.

Još je jedna činjenica utjecala na kontinuitet i rasprostranjenost pomoći, a to su dakako financije.

„Područje Like uspjelo je osigurati pomoć samo u prvoj fazi FEAD-a, a pojedina manja društva Crvenog križa nisu se mogla javiti za provođenje projekata jer nemaju fiskalne kapacitete za provedbu, odnosno nisu mogli osigurati sredstva za plaćanje nabavljene robe i potom čekati njihov povrat“, rekla je ravnateljica Gradskog društva Crvenog križa Knin.

Podbačaj u kontinuitetu i ujednačenosti pružene pomoći svi vide u Upravljačkom i Provedbenom tijelu, odnosno u Ministarstvu. Predugo se čekalo na raspisivanje na natječaje, pojedine godine uopće nisu bile pokriveno.

„Prilikom raspisivanja natječaja Ministarstvo nije propisalo ujednačenost kriterija, koji su to minimalni standardi i potrebe korisnika, teritorijalno također nije bilo jasno utvrđeno i određeno gdje će se pružati pomoć, a s malim i rascjepkanim projektima nisu obuhvaćeni svi korisnici u potrebi“ ocijenila je voditeljica Službe za EU fondove u Hrvatskom Crvenom križu.

Iako pomoć iz FEAD-a ne spada u formalna socijalna prava iz sustava socijalne skrbi, gledano iz perspektive osoba koje žive u riziku od siromaštva, svim navedenim propustima povrijeđeno je jedno od načela Zakona o socijalnoj skrbi (NN 18/22,46/22), a to je dostupnost naknada i usluga korisniku. U prilog ovome idu i tvrdnje da do socijalne nejednakosti dolazi, između ostaloga, i zbog nemogućnosti građana da ostvare svoja socijalna prava, a to pak ovisi o mjestu stanovanja građana.²⁵ Dio uzroka socijalne nejednakosti je i u činjenici regionalne ekonomske nejednakosti, stoga razvijenije sredine građanima mogu pružiti veći stupanj socijalne zaštite od manje razvijenih sredina.

²⁵ Babić Z. (2018), Decentralizacija socijalne skrbi i socijalne nejednakosti: slučaj Hrvatske, Revija za socijalnu politiku, 25, (1), 25-48; <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1659/1471> (pristupljeno 7.5.2022.)

9.2. Izazovi u provedbi ugovorenih projekata i podmirivanju potreba korisnika

Projekti ugovoreni u prve dvije faze provedeni su uglavnom bez teškoća, a projekti odobreni u trećoj fazi FEAD-a još su završavali u 2022. godini u trenutku pisanja ovog rada. Iako još uvijek nema službeno objavljenih podataka, nositelji projekata i Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, potvrdili su u intervjuima da je čak pet nositelja raskinulo ugovore te nije iskorišteno 19,55 milijuna kuna sredstava za pomoć potrebitima. To svakako znači da su rezultati postignuti FEAD-om ispod svih očekivanja, odnosno brojnim korisnicima u socijalnoj potrebi nisu osigurani hrana i higijenske potrepštine predviđene projektima.

Ugovore je raskinulo pet društava Crvenog križa, a prema njihovim izjavama, razlog tome je između ostaloga, nepredviđeno povećanje cijena prehrane do kojeg je došlo od trenutka prijave do odobrenja projekata. Na odluke i potpise ugovora čekalo se predugih 14 mjeseci te su se tržišne okolnosti drastično promijenile stoga se ovaj neuspjeh može pripisati ponajprije Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, koje je kao upravljačko tijelo, presporo donosilo odluke o financiranju, te još k tome pokazalo nerazumijevanje za okolnosti na tržištu do kojih je došlo uslijed koronavirusa.

Natječaj za treću fazu FEAD-a raspisan je u ožujku 2020. godine s raspoloživih 45 milijuna kuna. Prve odluke o financiranju donesene se krajem kolovoza i listopada 2020. godine te je financijska omotnica skoro iscrpljena, a nositelji projekata su uspješno proveli projekte, odnosno nabavili potrebnu hranu i drugu materijalnu pomoć. Tek nakon godinu dana, u ožujku 2021. godine Ministarstvo donosi odluku o povećanju sredstava na 76,15 milijuna kuna. U ožujku i svibnju 2021. donose se posljednje dvije odluke o dodjeli bespovratnih sredstava za natječaj koji je raspisan godinu ranije.

Upravo projekti ugovoreni nakon posljednjih dviju odluka našli su se u problemima. Svi nositelji koji su raskinuli ugovore, suočeni su bili s identičnim scenarijem. Razlog raskida svih pet ugovora jest utjecaj globalne pandemije koronavirusa na rast cijena prehrambenih proizvoda do čega je došlo u razdoblju između prijave projekta i potpisivanja ugovora o provedbi projekata. Prema izjavama odgovornih osoba u pet gradskih društava Crvenog križa koja su bila prisiljena raskinuti ugovore, nakon što je na provedenim postupcima nabave ponuđena cijena prehrambenih artikala znatno premašila procijenjenu vrijednost nabave, odnosno raspoloživa sredstva, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike nije dopustilo niti nabavu manjeg broja paketa hrane, niti pakete hrane s manjom količinom namirnica, a niti smanjenje broja korisnika. Kako su bila potrebna značajna dodatna sredstva,

koja nisu imali odakle osigurati, društvima Crvenog križa nije preostalo ništa drugo nego raskinuti ugovore za provođenje projekata i ostaviti oko 29.000 korisnika bez osnovnih prehrambenih namirnica i higijene. Osim toga, društva koja su raskinula projekte, imala su i određene troškove kao rezultat započetih projektnih aktivnosti, pa su i ta sredstva s raskidom ugovora trebali vratiti.

Zbog sporosti ili neodlučnosti Upravljačkog tijela i Provedbenog tijela, a u obje uloge je Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, nakon raskida pet ugovora o provođenju projekata u 2021. godini, za gotovo 30 tisuća korisnika iz 12 županija siromaštvo nije ublaženo i to nekoliko godina za redom.

10. Utjecaj FEAD-a na unaprjeđenje ljudskih resursa u društvima Crvenog križa

Fond europske pomoći za najpotrebitije u Hrvatskoj nije značajno utjecao na povećani broj zaposlenih osoba, jer za to nije bilo dovoljno financijskih sredstava, no uvelike je utjecao na unaprjeđenje ljudskih resursa i jačanje kapaciteta mnogih društava Crvenog križa. Zahvaljujući središnjici Hrvatskog Crvenog križa koja je imala razvijenu Službu za EU fondove, te je pomagala lokalnim društvima, došlo je do regionalnog jačanja društava Crvenog križa širom Hrvatske. Suglasni su oko toga sudionici intervjua.

„Mnoga društva su nakon provedbe prvog FEAD-a dodatno izgradila svoje kapacitete u područjima upravljanja projektima i provođenju postupaka javne nabave, te su se dodatno osamostalila i ojačala“, zaključuje voditeljica Službe za EU fondove Hrvatskog Crvenog križa no upozorava kako je ipak održivost tih rezultata bila upitna s obzirom da su projekti ugovarani na kratki rok od jedne godine te stoga nije postignut zadovoljavajući kontinuitet.

Njezine navode potvrđuju i konkretni primjeri. Provedba FEAD-a mnogim je društvima bila prvi susret s provedbom europskih projekata, koja ih je osnažila u daljnjem razvoju. To se može pokrijepiti podacima o broju društava koja su, ne samo prijavila, nego su im i odobreni projekti FEAD-a za financiranje. Vidljivo je to iz Tablice 2 kako je od šest društva u prvoj fazi, broj prijavitelja narastao na 18 u trećoj fazi FEAD-a.

Pet društava Crvenog križa, sudionika polu-strukturiranih intervjua, potvrđuju svoje napredovanje upravo zahvaljujući FEAD-u i to iz više razloga.

„Za provedbu prvog FEAD-a, 2016. godine, zaposlene su tri osobe u projektni tim za provedbu, koje su danas zaposlene na neodređeno vrijeme. U okviru edukacija o javnoj nabavi tri su djelatnice završile navedenu edukaciju i stekle certifikat u području javne nabave. Ojačali smo kapacitete za provedbu projekata i stvorili kvalitetan i snažan projektni tim te smo do sada proveli tri FEAD projekta i jedan je u tijeku“, saznajemo od ravnateljice Gradskog društva Crvenog križa Osijek. I dok je prvi projekt proveden u partnerstvu s ukupno 16 društava u četiri županije, u drugome je bilo sedam partnera iz tri županije, a u treće isti broj partnera ali iz dvije županije.

„Broj partnera i suradnika u projektu se smanjuje sa svakim novim projektom FEAD, budući da je praksa pokazala kako partnerske organizacije Crvenog križa kroz sudjelovanje u projektu u ulogu partnera, osnažuju svoje kapacitete, stječu potrebna znanja i iskustva i kroz sljedeći javni poziv samostalno prijavljuju projekte za svoju lokalnu zajednicu“, potvrdila nam je ravnateljica Gradskog društva Crvenog križa Osijek.

Predstavnici društava Crvenog križa također ističu kako su zahvaljujući sredstvima iz FEAD-a ojačali materijalne kapacitete nabavkom vozila, skladišne i druge potrebne opreme.

„Osim što smo ojačali kapacitete za provedbu postupaka nabave, nakon prvog projekta provedenog u partnerstvu, proveli smo još dva projekta samostalno, a ujedno smo stekli nova iskustva i time značajno ojačali naše kadrovske kapacitete za provedbu projekata financiranih iz EU izvora“, rekla nam je voditeljica Službe za EU fondove, socijalne, zdravstvene i humanitarne programe iz Gradskog društva Crvenog križa Čakovec.

Iako je postojeći kadar bio dodatno opterećen poslovima u provedbi projekata društva Crvenog križa su ojačala svoje kadrovske kapacitete, prvenstveno u pogledu unaprjeđenja znanja postojećih zaposlenika u upravljanju projektima i provođenju nabave. Zahvaljujući većim mogućnostima pružanja pomoći i većem obuhvatu korisnika, porastao je ugled društava i njihova prepoznatljivost u zajednici a posebno među korisnicima koji su na taj način imali novi vid podrške.

11. Budućnost pomoći za ublažavanje siromaštva

Krajem 2021. godine raspisana je FEAD IV faza, vrijedna 80,795 milijuna kuna, iz sredstava REACT-EU, kao odgovor EU na pandemiju koronavirusa, a operativni programi za novo

financijsko razdoblje od 2021.-2027. godine nisu još doneseni. Iako je možda rano za prognoze, provedba četvrte faze FEAD-a je u najmanju ruku riskantna, ali i upitna s obzirom na novonastale okolnosti na tržištu koje je donio rat u Ukrajini. I na ovom javnom pozivu društva Crvenog križa su postigla zapaženi uspjeh u povlačenju sredstava, čak 15 društava potpisalo je ugovore vrijedne više od 51 milijuna kuna od ukupno 21 ugovora vrijednih 82 milijuna kuna temeljem tri donesene odluke o financiranju. U razdoblju od samo nekoliko mjeseci, između prijave projekata u prosincu 2021. godine i potpisivanja ugovora u ožujku i svibnju 2022. godine, dogodilo se novo drastično povećanje cijena prehrambenih namirnica, teškoće u nabavi pojedinih prehrambenih namirnica, ali i nemogućnost ponuditelja da jamče fiksne cijene na duži vremenski rok, što je uvjet koji nameću postupci javne nabave.

S krajnje neizvjesnim ishodom provedbe četvrte faze FEAD-a, te ako se uzme u obzir podatak da je iz treće faze s neiskorištenih 19,55 milijuna kuna pruženo znatno manje pomoći potrebitima, Hrvatska će zasigurno imati lošije pokazatelje ublažavanja siromaštva nego što ih je mogla imati u protekloj financijskoj perspektivi. Upravo zbog toga može se reći da je za PT i UT veći rizik raskidanje većeg broja ugovora s nositeljima ugovorenih projekata te u tom slučaju neostvarivanje nikakvih pokazatelja ublažavanja siromaštva, nego ostvarivanje manjih pokazatelja te bi i oni trebali snositi odgovornost za djelomični neuspjeh ostvarenja pokazatelja.

Pridodamo li neizvjesnom stanju na tržištu dugotrajne postupke javne nabave koje nositelji trebaju provoditi, a kratki rok provođenja projekata, Provedbeno i Upravljačko tijelo morat će promptnije reagirati i preuzeti odgovornost za neiskorištena sredstva.

Uvjeti javnih poziva su u zadnje vrijeme vrlo teško prilagodljivi životnim situacijama zbog brojnih administrativnih zahtjeva. Primjer toga je da u četvrtoj fazi PT omogućuje izmjene sadržaja paketa s hranom, za razliku od trećeg poziva, ali nakon što nositelj provede postupak nabave kojim dokazuje stanje na tržištu. Poznato je da su postupci nabave dugotrajni, traju u najboljem slučaju najmanje tri mjeseca, vrlo je teško očekivati od nositelja projekata da će u godinu dana provesti nabavu čija je sudbina poništenja izvjesna, ishoditi izmjene proračuna od PT-a, provesti ponovno postupak nabave te podijeliti nabavljenu hranu korisnicima.

Umjesto gubljenja vremena na dugotrajne i neizvjesne procedure, vrlo jednostavno rješenje nabave vaučera za kupnju namirnica umjesto nabave paketa hrane, riješilo bi trenutne teškoće s nabavom prvenstveno prehrambenih namirnica. To je ujedno i preporuka za dizajn budućih poziva za novu financijsku perspektivu 2021.-2027. godine, a u kojoj će FEAD biti uklopljen u novi Europski socijalni fond + (ESF+). Uvođenjem vaučera osigurala bi se iskoristivost

sredstava ponajprije, a osim toga korisnici bi bili u prilici izabrati prehranu ili higijenu koja im je potrebna. Vaučerima bi se postigla i jednaka vrijednost pomoći koju bi korisnici ostvarili. Druga je preporuka višegodišnje ugovaranje projekata i povećanje maksimalnog iznosa sredstava koja se mogu odobriti jer bi se na taj način osigurao kontinuitet u pružanju pomoći potrebitima. Sljedeća preporuka je svakako definiranje uvjeta regionalne rasprostranjenosti pružene pomoći, odnosno uspostava partnerstva s onim nositeljima koji imaju kapacitete za provedbu takvih projekata. Kao jedan od indikatora u budućim pozivima valjalo bi navesti i volonterski rad čiji učinci nisu uopće praćeni.

Jedan od kamena spoticanja na relaciji nositelja projekata i provedbenog tijela u proteklim godinama bilo je i provođenje nabava, bez obzira da li se radi o obveznicima Zakona o javnoj nabavi ili neobveznicima, jer koliko god se nabave kvalitetno provele, korisnici „pušu i na hladno“ zbog mogućih korekcija financijskih sredstava. U svakom slučaju protekla financijska perspektiva bila je veliko iskustvo svim dionicima, a s obzirom na brojne teškoće, odgovorne osobe morati će pronaći i način na koji će nositelji bez straha provoditi projekte, a čiji je cilj prvenstveno olakšati život sugrađanima u životnim teškoćama.

12. Zaključak

Cilj ovog rada je bio istražiti provedbu FEAD-a u protekloj financijskoj perspektivi od 2014. do 2020. godine te dati doprinos boljem razumijevanju uloge organizacija civilnog društva u provedbi ovog važnog europskog fonda usmjerenog ostvarivanju strateških ciljeva RH u području borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Glavne primjedbe na dosadašnji format provođenja FEAD-a odnose se na neodgovarajuće praćenje učinaka na regionalnu rasprostranjenost pružene pomoći, prekratki vremenski period za provođenje projekata, a slijedom toga i nezadovoljavajući kontinuitet u pružanju i ujednačenosti pružene pomoći potrebitima, kao i volonterski doprinos koji uopće nije mjeren.

Analize službenih podataka te studija slučaja na primjerima društava Crvenog križa pokazuju da je FEAD donio brojne izazove i poteškoće, na žalost i raskidanje ugovora o provedbi projekata na štetu korisnika koji su trebali primiti pomoć. Unatoč svemu, FEAD je ipak imao i pozitivan učinak na razvoj društava Crvenog križa u više segmenata te donio dodane vrijednosti. Osiguranjem osnovnih prehrambenih artikala i druge materijalne pomoći, u godinama kada se provodio FEAD, postignut je značajno veći broj korisnika od uobičajenog.

Ojačani su kapaciteti ljudskih resursa na način da su postojeći zaposlenici brojnih društava educirani za provođenje postupaka nabave, ali i provođenju projekata kao i u njihovom samostalnom prijavljivanju i provođenju. Brojnost volontera okupljenih u društvima došla je do izražaja upravo u provođenju FEAD-a širom Hrvatske i ovim radom izmjeren je njihov doprinos u sustavu Hrvatskog Crvenog križa. Osvještavanjem činjenice koliko samo volonteri doprinose društvu u cjelini, relevantni dionici bi trebali zagovarati mjerenje ekonomske vrijednosti volontiranja. Temeljem svega navedenog može se reći da je humanitarna misija društava Crvenog križa pokazala izuzetnu snagu te bi kao takvi dionici u budućnosti trebali postati respektabilni partner na nacionalnoj razini u provedbi FEAD-a.

Radom je dokazana polazna teza da su društva Crvenog križa postigla napredak tijekom provedbe FEAD projekata i to znatno veći broj i opseg korisnika kojima je pružena pomoć, posebice u prvoj i drugoj fazi provedbe, porastao je broj uključenih volontera u pružanje humanitarne pomoći, te su ojačani kapaciteti zaposlenika za provedbu nabava i projekata. Zbog uvjeta javnih poziva, na žalost, nije došlo do zadovoljavajućeg obuhvata svih korisnika pomoći, kao ni do ravnomjerne i ujednačene podjele pomoći po regijama.

Dokumentiranjem i analizom različitih službenih podataka te činjenica koje nisu obuhvaćene niti dostupne u bilo kakvim službenim evidencijama, doprinos ovog rada ogleda se u sagledavanju djelomičnog uspjeha u iskorištavanju raspoloživih sredstava iz FEAD-a u Hrvatskoj te slijedom toga i nedovoljno ublaženog siromaštva. Sukladno službenim pokazateljima pružene pomoći, koji su mjereni u broju korisnika, najbolje ostvareni rezultati postignuti su u prvoj godini provedbe kada je pomoć primilo više od polovice ukupnog broja primatelja u cijeloj financijskoj perspektivi. U godinama koje su slijedile broj osoba kojima je pružena pomoć bio je sve manji, a u godini kada je vladala epidemija koronavirusa i kada su potrebe korisnika bile najveće, broj je poražavajuće najmanji.

Ključni akteri, od političkih do administracije, koji su donositelji odluka ili upravljaju procesima provedbe na nacionalnoj razini, trebali bi u budućnosti voditi računa da se uvjeti i okolnosti korištenja FEAD-a što je moguće više usmjere korisnicima pomoći radi kojih fond postoji, a kako bi i u što većoj mjeri postigao svoj cilj, a to je ublažavanja siromaštva.

Literatura:

1. Babić Z. (2018), Decentralizacija socijalne skrbi i socijalne nejednakosti: slučaj Hrvatske, Revija za socijalnu politiku, 25, (1), 25-48; <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1659/1471> (pristupljeno 7.5.2022.)
2. Berc G. Blažeka Kokorić S., Opačić A. (2020), Dostupnost socijalnih prava i usluga za obitelji u općinama u ruralnim područjima Hrvatske, Revija za socijalnu politiku, 27, (2) 113 – 135. <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/1659/1471> (pristupljeno 1.5. 2022.)
3. Europska komisija, Zapošljavanje, socijalna pitanja i isključenost; FEAD, Fead Community, First annual conference, Brussels, listopad 2021. Synthesis report, written by IFC, studeni 2021. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, izvor: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&furtherEvents=yes&eventsId=1912&langId=en> (pristupljeno 22.3.2022.)
4. Europska komisija, Zapošljavanje, socijalna pitanja i isključenost; FEAD, Background information on „The involvement of volunteers in FEAD delivery, 9th FEAD Network Meeting, provided by Ecorys on behalf of European Commission, Europska unija 2018. godine, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1207&newsId=9074&furtherNews=yes> (pristupljeno 16.4.2022.)
5. Europski socijalni fond, Evaluacijske aktivnosti, Tematska evaluacija Operativnog programa za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć, Završno izvješće, ugovaratelj WYG Savjetovanje d.o.o. za Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 25.10.2021. godine, http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/12/Zavr%C5%A1no-izvje%C5%A1%C4%87e-FEAD_%C4%8Distopis.pdf (pristupljeno 8.5.2022.)
6. Europski socijalni fond, Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020., Upute za prijavitelje UP.04.1.1.01, Podrška organizatorima volontiranja za unaprjeđenje menadžmenta volontera i provedbu volonterskih programa, Otvoreni poziv na dodjelu bespovratnih sredstava, <http://www.esf.hr/wordpress/wp->

content/uploads/2016/07/Upute_za_prijavitelje_Podrska_organizatorima_volontiranja_za_unaprjeđenje_menadžmenta_volontera_i_provedbu_volonterskih_programa.pdf (pristupljeno 16.4. 2022.)

7. Europski socijalni fond, Učinkoviti ljudski potencijali, FEAD; <http://www.esf.hr/fead/>
8. Europski strukturni i investicijski fondovi, https://strukturnifondovi.hr/natjecaji/?filter_natjecaj=true&statusi-natjecaja-tag=false&tipovi-natjecaja-tag=false&podrucja-natjecaja-tag=false&prijavitelji-natjecaja-tag=false&op-tag%5B%5D=364&op-tag%5B%5D=false (pristupljeno 28.2.2022.)
9. Fond europske pomoći na najpotrebitije, <https://www.fead.hr> (pristupljeno 22.3.2022.)
10. Godišnje izvješće o provedbi FEAD-a od 18.5.2021., http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/09/Implementation-report_2014HR05FMOP001_2020_1_hr_final_prihva%C4%87eno.pdf (pristupljeno 1.4.2022.)
11. Hrvatski Crveni križ, Edukacije Hrvatskog Crvenog križa, <https://www.hck.hr/edukacije-publikacije/edukacije-hrvatskog-crvenog-kriza/za-volontere/osnovni-stupanj-edukacije-volontera/5473> (pristupljeno 1.5.2022.)
12. Hrvatski Crveni križ, Godišnje izvješće o radu 2016. godina; <https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/TKO%20SMO/Skup%C5%A1tina/Godisnje%20izvjesce/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20u%202016.%20godini.pdf?vel=3979995> (pristupljeno 11.4.2022)
13. Hrvatski Crveni križ, Godišnje izvješće o radu 2017. godina; <https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/TKO%20SMO/Skup%C5%A1tina/Godisnje%20izvjesce/Godi%C5%A1nji%20izvje%C5%A1taj%20HCK%202017.pdf?vel=2607961> (pristupljeno 11.4.2022.)
14. Hrvatski Crveni križ, Godišnje izvješće o radu 2018. godina; <https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/TKO%20SMO/Glavni%20odbor/Financijska%20izvjesca%20GO/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20u%202018.pdf?vel=1996053> (pristupljeno 11.4.2022.)
15. Hrvatski Crveni križ, Godišnje izvješće o radu 2019. godina; [https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/Skupstina%20materijali/AD%2003\)%202020_Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20HCK%20za%202019%20godinu.pdf?vel=2458912](https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/Skupstina%20materijali/AD%2003)%202020_Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20HCK%20za%202019%20godinu.pdf?vel=2458912) (pristupljeno 11.4.2022.)

16. Hrvatski Crveni križ, Godišnje izvješće o radu 2020. godina; <https://www.hck.hr/UserDocsImages/dokumenti/Skupstina%20materijali/2021/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20Hrvatskog%20Crvenog%20kri%C5%BEa%20za%202020%20godinu.pdf?vel=5247980> (pristupljeno 11.4.2022.)
17. Hrvatski Crveni križ, Kako pomoći, Volontirajte, <https://www.hck.hr/kako-pomoci/volontirajte/29> (pristupljeno 11.4.2022.)
18. Hrvatski Crveni križ, Tko smo, Tijela, Skupština <https://www.hck.hr/tko-smo/tijela-hck/skupstina/107> (pristupljeno 11.4.2022.)
19. Hrvatski Crveni križ, Ustroj HCK, <https://www.hck.hr/tko-smo/ustroj-hck/103> (pristupljeno 10.04.2022.)
20. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine, prosinac2021.godine, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Glavno%20tajni%C5%A1tvo/Godi%C5%A1nji%20planovi%20i%20strate%C5%A1ka%20izvje%C5%A1%C4%87a/Nacionalni%20plan%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva%20i%20socijalne%20isklju%C4%8Denosti%20za%20razdoblje%20od%202021%20do%202027.pdf> (pristupljeno 26.4.2022.)
21. Republika Hrvatska, Pučka pravobraniteljica, Izvješće za 2020.; Siromaštvo – socijalna skrb, <https://www.ombudsman.hr/hr/socijalna-skrb-2/> (pristupljeno 28.4.2022.)
22. Republika Hrvatska, Pučki pravobranitelj, Izvješće Pučke pravobraniteljice za 2019. godinu, ožujak 2020. godine, Zagreb, <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2019-godinu/?wpdmdl=7580&refresh=5f620f6fc54ae1600261999> (pristupljeno 1.5.2022.)
23. Republika Hrvatska, Pučki pravobranitelj, Izvješće Pučke pravobraniteljice za 2020. godinu, veljača 2021. godine, Zagreb, <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2020-godinu/?wpdmdl=10845&refresh=626e4830aaf5b1651394608> (pristupljeno 1.5.2022.)
24. Službeni list Europske unije C152, 6. travnja 2022. godine, godište 65, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2022:152:FULL&from=EN> (pristupljeno 18.4.2022.)
25. Vlada Republike Hrvatske, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014.-2020. godine,

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf> (pristupljeno 28.4.2022.)

Intervjui:

1. Intervju s djelatnicom Gradskog društva Crvenog križa Čakovec 22.4.2022.
2. Intervju s djelatnicom Gradskog društva Crvenog križa Osijek 29.4.2022.
3. Intervju s djelatnicom Gradskog društva Crvenog križa Knin 4.5.2022.
4. Intervju s djelatnicom Gradskog društva Crvenog križa Varaždin 3.5.2022.
5. Intervju s djelatnicom Hrvatskog Crvenog križa 4.5.2022.

Prilozi:

Pitanja za djelatnike društava Crvenog križa

1. Kako je FEAD utjecao na opseg korisnika kojima je pružena pomoć?
2. Je li FEAD postigao zadovoljavajući kontinuitet te ujednačenost pružanja materijalne pomoći potrebitima? (jesu li neki dobili i hranu i školsku opremu/pribor, neki samo jedno od toga, neki ni jedno?)
3. Smatrate li da je kroz FEAD postignuta zadovoljavajuća regionalna zastupljenost pružanja pomoći najpotrebitijima?
4. Koliki je doprinos volontera u provedbi FEAD-a? Kolika je njihova važnost za provedbu, posebice u dijelu podjele paketa?
5. Je li FEAD utjecao na unaprjeđenje ljudskih resursa u HCK i u društvima CK i na koji način? (novo zapošljavanje, jačanje kapaciteta u području provođenja javne nabave/nabave, uspostavljanje odjela za EU fondove u DCK)

Sažetak

Ublažavanje siromaštva u Republici Hrvatskoj kroz Fond europske pomoći za najpotrebitije (FEAD), istraženo je u ovom radu za financijsku perspektivu 2014.-2020. godinu. Pokazatelji ublažavanja siromaštva, prema službenim dostupnim podacima, nisu dali jasnu sliku tko su primatelji, kakvu vrstu pomoći su primili i na kojem području, samo je zabilježen njihov ukupni broj. Na primjerima društava Crvenog križa, koja su bila uključena u provedbu više od polovice ugovorenih projekata, te analizom dinamike provedbe, utvrđeno je kako nije postignut kontinuitet pružanja pomoći, a niti regionalna zastupljenost svih područja. Upravljačko i provedbeno tijelo prepustili su izbor korisnika, primatelja pomoći, organizacijama koje provode projekte stoga pomoć nije bila dostupna svim skupinama u riziku od siromaštva, a niti ujednačenost onoga što je došlo do krajnjih korisnika.

Volonterski doprinos u provedbi FEAD-a bio je vrlo značajan, posebice u sustavu društava Hrvatskog Crvenog križa, te je radom prikazana njihova vrijednost i izmjeren ekonomski doprinos, a što je potpuno marginalizirano u svim službenim dokumentima i izvješćima o FEAD-u u Hrvatskoj.

Studijom slučaja na primjerima društava Crvenog križa radom je utvrđeno kako su društva postigla značajan napredak u jačanju svojih kapaciteta u provedbi projekata, a ponajprije u znatno većem obuhvatu korisnika kojima su kroz godine pomagali podjelom hrane, higijenskih potrepština, školske opreme i pribora i drugih vrsta pomoći. Društvima Crvenog križa u Hrvatskoj porastao je ugled i kod korisnika i kod donatora te su provođenjem FEAD projekata ojačali svoju humanitarnu misiju.

Ključne riječi: FEAD, Hrvatski Crveni križ, volonteri, ublažavanje siromaštva, humanitarna pomoć